

АДАПТИРАНА УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ ЗА СРЕДНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по история и цивилизации в средната образователна степен, организирано за децата на българите в чужбина, представлява пълен курс по българска история – от първи свидетелства за живот по днешните български земи до началото на ХХІ век. Учебната програма е адаптирана към утвърдената учебна програма по история и цивилизации за X клас (общообразователна подготовка) и е препоръчително разпределението на часовете за обучение в класовете от VIII до X да е съобразено както с постигането на заложените в нея резултати от обучението, така и с постигането на ДОС за общообразователна подготовка за първи гимназиален етап.

С цел осигуряване на условия за изучаването на учебния предмет и/или подготовката в XI и XII за полагане на държавен зрелостен изпит акцентът следва да е върху практико-приложните аспекти на обучението, следвайки принципа за спираловидно овладяване на знания, умения и отношения. Ключовите компетентности може да се изградят на базата и на други тематично близки очаквани резултати по избор на учителя.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Очаквани резултати	Нови понятия
<u>Тема 1. Днешните български земи през праисторическата епоха</u>	Познава археологически обекти с открити следи от човешки живот в днешните български земи (Козарника, Бачо Киро, Магура, Караново). Прави заключения за промени в обществото на базата на археологически находки (Варненски некропол). Представя вярванията на праисторическите хора: преклонение пред силите на природата, вяра в живота след смъртта.	

<p><u>Тема 2. Днешните български земи през Античността</u> 2.1. Държавност 2.1.1. Древна Тракия. Одриско царство</p> <p>2.2. Общество и всекидневен живот 2.2.1. Общество и всекидневен живот на траките</p> <p>2.3. Културно наследство 2.3.1. Религиозни вярвания и културно наследство на древните траки 2.3.2. Културното наследство на елинската и римската цивилизация в днешните български земи</p>	<p>Използва пространствени ориентри при описанието на Древна Тракия и границите на Одриското царство. Представя последиците от гръцката колонизация по бреговете на Черно море. Представя Одриското царство като пример за държавно обединение.</p> <p>Описва бита и всекидневния живот на траките. Разкрива ролята на владетеля в тракийското общество.</p> <p>Описва елементи на тракийските вярвания и обичаи. Разпознава паметниците на тракийското културно наследство с национално и световно значение. Търси, подбира и обработва информация чрез ИКТ по зададени показатели за нови археологически открития. Идентифицира характерни паметници на елинската и римската антична култура в днешните български земи.</p>	<p>орфизъм</p>
<p><u>Тема 3. България до началото на XI век</u> Акценти: 3.1. Държавност 3.1.1. Славяните и древните българи във Великото преселение на народите 3.1.2. Създаване и укрепване на Българското ханство/канство 3.1.3. България през първата половина на IX век 3.1.4. Християнизация на българската държава</p>	<p>Анализира последиците от Великото преселение на народите. Разграничава периодите в средновековната българска история и може да постави дадени събития в регионален и европейски контекст. Описва управлението на Българското ханство/канство. Представя държавното устройство на християнска България. Проследява най-значимите военни конфликти, в които участват българите, в периода V – XI век. Дава примери за успехи на средновековната българска дипломация. Оценява исторически личности по зададени показатели: Аспарух, Тервел, Крум, Омуртаг, Борис I, Симеон, Петър I, Самуил.</p>	<p>инсигнии</p>

<p>3.1.5. <i>Могъщество на България при Симеон Велики</i></p> <p>3.1.6. <i>Завладяване на Българското царство от Византия</i></p> <p>3.1.7. <i>Българските земи под властта на Византия</i></p>	<p>Търси, подбира и обработва чрез ИКТ информация по зададени показатели за личности, исторически събития и процеси.</p> <p>Обяснява последиците от завладяването на българските земи от Византия.</p>	
<p>3.2. Общество и всекидневен живот</p> <p>3.2.1. <i>Славяните и древните българи до покръстването</i></p> <p>3.2.2. <i>Общество и всекидневие на българите след християнизацията</i></p>	<p>Сравнява обществата на славяните и древните българи до покръстването.</p> <p>Описва промените в българското общество в резултат на християнизацията.</p> <p>Извлича информация от различни източници за начина на живот на различните социални групи в средновековна България.</p>	
<p>3.3. Култура и културно наследство</p> <p>3.3.1. <i>Културното наследство на езическа България</i></p> <p>3.3.2. <i>Делото на св. св. Кирил и Методий и техните ученици</i></p> <p>3.3.3. <i>„Златният век“ на българската култура</i></p>	<p>Представя паметници от епохата с национално и световно културно значение.</p> <p>Обяснява значението на делото на св. св. Кирил и Методий и техните ученици.</p> <p>Познава книжовни школи, книжовници и техни произведения.</p> <p>Оценява влиянието на българската средновековна култура в славянския свят.</p> <p>Търси, подбира и обработва информация чрез ИКТ по зададени показатели за култура и културно наследство от епохата.</p>	<p>идентичност културни взаимодействия канон в изкуството</p>
<p>3.4. Религия</p> <p>3.4.1. <i>Религиозните вярвания и обичаи на славяните и древните българи</i></p> <p>3.4.2. <i>Християнизация и извоюване на автокефална българска църква</i></p>	<p>Познава основни елементи от религията на славяните и древните българи.</p> <p>Разбира значението на покръстването и извоюването на автокефална църква.</p> <p>Разбира ролята на Църквата в живота на средновековния човек.</p>	<p>тангризъм автокефалност</p>

<p><u>Тема 4. Българската държава (XII – XIV в.).</u> <u>Акценти:</u></p> <p>4.1. Държавност 4.1.1. Възстановяване на българската държавност при Петър и Асен 4.1.2. Международно признание на България при цар Калоян 4.1.3. Могъщество на България при цар Иван Асен II 4.1.4. Българското царство в края на XIII – началото на XIV век 4.1.5. Завладяване на България и Балканите от османците</p> <p>4.2. Общество и всекидневен живот 4.2.1. Възникване и облик на българските средновековни градове 4.2.2. Българското общество</p> <p>4.3. Култура и културно наследство</p> <p>4.4. Религия 4.4.1. Църквата и религията в живота на средновековния човек</p>	<p>Оценява ролята на династията на Асеневци за възстановяването на българското царство. Извлича информация от различни източници за развитието на българската държава. Дава примери за успехи на средновековната дипломация от периода. Познава значими военни конфликти през периода XII – XIV в. Оценява исторически личности по зададени показатели: Калоян, Иван Асен II, Иван Александър. Проследява етапите на османското завладяване на Балканите. Открива причини и последици от османското завоевание на българските земи. Търси, подбира и обработва информация по зададени показатели за личности, исторически събития и процеси чрез ИКТ.</p> <p>Посочва характерни елементи и особености при планировката на българските средновековни градове (Царевград Търнов, Червен). Описва всекидневието на българското население на основата на различни исторически източници.</p> <p>Представя паметници на националната култура със световно значение: Боянската църква, Лондонското четвероевангелие, Ивановските скални църкви, църквите в Несебър. Познава дейността на Търновската книжовна школа.</p> <p>Дава примери за православни книжовни и културни центрове (Света гора на Атон, Рилския манастир, Бачковския манастир, Търновград). Разбира значението на дейността на патриарх Евтимий.</p>	<p>уния</p> <p>сепаратизъм</p>
--	--	--

<p><u>Тема 5. Българските земи под османска власт (XV – XVIIв.)</u> <u>Акценти:</u></p> <p>5.1. Държавност 5.1.1. Османската политическа система 5.1.2. Съпротива срещу османската власт</p> <p>5.2. Общество и всекидневен живот 5.2.1. Демографски промени в българските земи 5.2.2. Контакти и конфликти във всекидневието</p> <p>5.3. Култура и културно наследство 5.3.1. Българската култура (XV – XVII в.)</p> <p>5.4. Религия 5.4.1. Православието – опора на българите</p>	<p>Използва пространствени ориентери за определяне границите на Османската империя и българското пространство в нея. Определя мястото на българите в системата на османската държава. Оценява съпротивителните действия на българите срещу османската власт.</p> <p>Проследява на карта преселванията от и към българските земи. Различава промени и нови характеристики на стопанския и обществения живот в селото и града. Разбира ролята на семейството, рода, българския език и фолклор за съхраняването на народността. Дава примери от всекидневието за традициите на различните религиозни общности в българските земи.</p> <p>Дава примери за пресъздаване на исторически събития във фолклора. Установява асинхронност между българското и европейското културно развитие. Търси, подбира и обработва информация по зададени показатели чрез ИКТ за исторически личности и центрове на българската култура през XV – XVII в.</p> <p>Разбира ролята на християнската религия за съхраняване на българската народност. Обяснява по зададени показатели ролята на манастирите за съхраняване на българския народ през XV – XVII в. Посочва примери на светци мъченици за християнската вяра.</p>	
---	---	--

Тема 6. Българско възраждане
(XVIII – XIX в.)

Акценти:

6.1. Идеи и политики:

6.1.1. Новото време и българите

6.1.2. Зараждане на национално съмосъзнание у българите - Паисий Хилендарски и Софроний Врачански

6.1.3. Новото българско училище

6.1.4. Движение за независима църква

6.1.5. Начало на организирано националноосвободително движение

6.1.6. Българското националноосвободително движение (1869 – 1875 г.)

6.1.7. Априлско въстание 1876 г.

6.1.8. Руско-турска освободителна война (1877 – 1878 г.)

6.2. Общество и всекидневен живот

6.2.1. Стопански промени през XVIII – XIX век

6.2.2. Промени в българското общество през Възраждането

Представя Българското възраждане като преход на българското общество към Новото време.

Обяснява същността, съдържанието и хронологичните граници на Българското възраждане.

Оценява дейността на Паисий Хилендарски и Софроний Врачански.

Оценява значението на образованието за развитието на българското общество през Възраждането.

Разбира значението на движението за извоюване на църковна независимост.

Представя идеите и дейността на Георги Стойков Раковски като основоположник на организираното националноосвободително движение.

Оценява идеите на Васил Левски за освобождението и бъдещето на свободна България по зададени показатели.

Систематизира по зададени показатели дейността на Любен Каравелов и Христо Ботев.

Представя подготовката, избухването и последиците от Априлското въстание (1876 г.)

Описва участието на българите във военните действия по време на Руско-турската война (1877 – 1878 г.) въз основа на информация от различни исторически източници.

Търси, подбира и обработва информация чрез ИКТ по зададени показатели за исторически личности от епохата.

Представя стопанските промени в българските земи през периода.

Дава примери за ролята на стопанското развитие през Възраждането върху живота на българите.

Представя новите социалните групи в българското възрожденско общество.

Разграничава традиционни от нови празници, налагащи се в българското общество през Възраждането.

манталитет

диаспора

<p>6.3. Култура и културно наследство 6.3.1. Българската култура през Възраждането</p>	<p>Дава примери за промени в духовния живот на българите в резултат на европейското културно влияние: издаване на вестници и списания, поява на театрални трупи, хорове, оркестри и др. Свързва възрожденски творци с техните произведения: Добри Чинтулов, Христо Ботев, Любен Каравелов, Иван Вазов. Разпознава образци на българската възрожденска живопис и архитектура.</p>	
<p><u>Тема 7. България от Освобождението до края на Втората световна война</u> <u>Акценти:</u></p> <p>7.1. Държавност и политики 7.1.1. Възникване на българския национален въпрос 7.1.2. Възстановяване и изграждане на Княжество България 7.1.3. Князът, Конституцията и политическите партии 7.1.4. Източна Румелия и Съединението ѝ с Княжество България 7.1.5. България в края на XIX век 7.1.6. Българите извън пределите на свободната държава 7.1.7. Развитието на България в началото на XX век и признаване на нейната независимост 7.1.9. Войни за национално обединение (1912 – 1918 г.) 7.1.10. България през 20-те години на XX век 7.1.11. България през 30-те години на</p>	<p>Обяснява възникването на българския национален въпрос в резултат от решенията на Берлинския конгрес от 1878 г. Разграничава чрез исторически източници основни идеи на либерали и консерватори за устройството на България. Представя устройството на Княжество България според Търновската конституция. Обяснява основни права и задължения на българските граждани според Търновската конституция. Оценява последици от Съединението на Източна Румелия с Княжество България. Описва България по пътя на модернизацията. Обяснява значението на обявяването на Независимостта през 1908 г. във вътрешно- и външнополитически аспект. Представя основни моменти от освободителното движение на българите в Македония и Одринско. Открива причини и последици от Балканските войни. Разпознава елементи на понятието „национална катастрофа“ чрез примера на България. Дава примери за вътрешнополитически конфликти и противопоставяния през 20-те – 30-те години на XX век. Представя основни тенденции на българския политически живот между двете световни войни. Обяснява използването на превратите в политическия живот. Обяснява избора и действията на България по време на Втората световна война.</p>	<p>регентство легитимност</p> <p>автономия протекционизъм</p>

<p><i>XX век</i> 7.1.12. <i>България в годините на Втората световна война</i></p> <p>7.2. Общество и идеи 7.2.1. <i>Развитие на българското стопанство след Освобождението</i> 7.2.2. <i>Модернизация на българското общество</i></p> <p>7.3. Култура и наука 7.3.1. <i>Развитие на образованието след Освобождението</i> 7.3.2. <i>Българската култура</i></p>	<p>Проследява с помощта на карта промените в границите на България от 1878 г. до 1940 г. Оценява значението на действията за спасяване на българските евреи през Втората световна война. Търси, подбира и обработва информация чрез ИКТ и различни исторически източници за участието на българи във войните за национално обединение.</p> <p>Представя възхода в развитието на България в началото на XX век, както и факторите, които го ограничават. Открива елементи на стопанска модернизация на България. Търси, подбира и обработва информация чрез ИКТ за модернизцията на българското общество.</p> <p>Илюстрира с примери развитието на българското образование и наука. Свързва български творци и произведения в областта на литературата, изкуството и архитектурата с европейски културни течения.</p>	
<p><u>Тема 8. България след Втората световна война до 1989 г.</u> <u>Акценти:</u></p> <p>8.1. Държавност и политики 8.1.1. <i>България в съветската сфера на влияние и промените в политическата система 1944 – 1947 година</i> 8.1.2. <i>Утвърждаване на</i></p>	<p>Проследява промените в политическото развитие на България след Втората световна война. Описва чрез изображения от периода характерни белези на култа към личността. Обяснява характеристики на тоталитарната държава. Сравнява конституциите от периода с Търновската конституция. Дава примери за зависимостта на българската външна политика от СССР. Дава примери за репресии и нарушаване на граждански</p>	<p>демагогия</p>

<p><i>тоталитарния режим в България края на 40-те – средата на 50-те години. Култът към личността</i></p> <p><i>8.1.3. България в структурите на Източния блок</i></p> <p><i>8.1.4. Кризата в България през 80-те години и крахът на тоталитарния режим. „Възродителният процес“. Дисидентството</i></p> <p>8.2. Общество и икономически процеси</p> <p><i>8.2.1. Икономически промени в селото и града</i></p> <p><i>8.2.2. Българското общество (1944 – 1989). Демографски промени и социална политика</i></p> <p><i>8.2.3. Комунистическият режим и етническите малцинства</i></p> <p>8.3. Култура, наука и технологии</p> <p><i>8.3.1. Българската култура през втората половина на XX век. Власт и интелигенция</i></p> <p><i>8.3.2. Развитие на образованието</i></p> <p><i>8.3.3. Българската наука и новите технологии</i></p>	<p>права.</p> <p>Открива форми на политическа съпротива срещу комунистическия режим.</p> <p>Обяснява стопанските промени при комунистическия режим, като използва понятията „национализация“, „индустриализация“ и „коопериране“.</p> <p>Дава примери за миграции от селото към града.</p> <p>Разбира ролята на пропагандата в обществото.</p> <p>Дава примери за унифицирането на живота на българите: облекло, жилище, обзавеждане, кола.</p> <p>Посочва приноси на България в европейското и световното културно наследство.</p> <p>Търси и подбира по зададени показатели чрез ИКТ информация за световноизвестни български творци.</p> <p>Обяснява механизмите за контрол на комунистическия режим върху интелигенцията.</p> <p>Дава примери за дисидентски прояви сред българската интелигенция.</p> <p>Представя технологични нововъведения, подобрили бита на хората.</p>	<p>съветизация</p> <p>идеологизация</p>
--	---	---

<p><u>Тема 9. България след 1989 г.</u> <u>Акценти:</u></p> <p>9.1. Държавност и политики 9.1.1. Утвърждаване на многопартийна политическа система 9.1.2. Пътят на България към НАТО и Европейския съюз 9.1.3. България в ЕС - нови предизвикателства</p> <p>9.2. Общество, идеи и икономика в прехода 9.2.1. Преход към пазарна икономика 9.2.2. Българските граждани в началото на третото хилядолетие. Демографски и миграционни процеси 9.2.3. Българите и европейските ценности: хуманизъм, толерантност, свобода на движение на хора и идеи</p> <p>9.3. Култура, наука и технологии 9.3.1. Културата и интелигенцията в условията на демокрация и пазарна икономика 9.3.2. Наука и технологии</p>	<p>Обяснява прехода към многопартийна политическа система. Свързва видовете власт в съвременна България с институциите, които ги представляват. Изброява основни права и отговорности на гражданите според Конституцията на Република България. Дава примери за положителното влияние на ЕС върху развитието на България. Представя ролята на България като активен участник в европейски и международни организации. Представя основни насоки в българската външна политика в началото на XXI век.</p> <p>Обяснява трудностите при прехода на българското общество към пазарна икономика. Дава примери за социални проблеми на прехода. Оценява влиянието на европейските ценности върху българското общество.</p> <p>Дава примери за българско културно присъствие по света. Представя чрез примери влиянието на съвременната световна култура върху българската. Представя чрез средствата на ИКТ българи със световни постижения в различни области. Разбира положителните страни и опасностите на социалните мрежи. Дава примери за промени във всекидневието на българите в резултат на развитието на технологиите.</p>	<p>мажоритарна и пропорционална избирателна система служебно правителство консенсус</p> <p>демократично общество гражданско общество неправителствени организации</p> <p>масова култура</p>
--	---	---

ОБЩ БРОЙ ЧАСОВЕ ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ ЗА СРЕДНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН (VIII – X КЛАС) – 108 ЧАСА.

Разпределението им в първи гимназиален етап на средната образователна степен трябва да е съобразено с постигането на ДОС за общообразователна подготовка и постигането на очакваните резултати в учебната програма по история и цивилизации за X клас.

Разпределението на общия брой часове във втори гимназиален етап е по преценка на учителя, в зависимост от възможностите на училището и интереса на учениците, като акцентът е върху практико-приложните аспекти на обучението и осъществяването на междупредметните връзки.

МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ, НАСОЧЕНИ КЪМ ПОСТИГАНЕ НА ОЧАКВАНИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
Изгражда умения за основните видове устно взаимодействие. Развива умения за критическо четене и писане. Формира отношение на предразположеност към критичен и конструктивен диалог. Формира отношение към етичните кодекси и кодекси на поведение, общоприети в различните общества и обществени среди.
ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА
Развива умения за работа с географска/историческа карта. Спомага за ориентиране в динамично променящите се граници на европейските държави. Изгражда разбиране за единство на околна среда, бит и всекидневие на хората.

В процеса на обучение се затвърждават уменията за овладяване и прилагане на специфични техники и методи на историческото познание, като акцентът е поставен върху уменията за учене, за развитие на критичното мислене и самостоятелното обработване на информация, за изразяване и аргументиране на собствена позиция.

За постигане на целите на обучението по история и цивилизации в гимназиалната степен е препоръчително да се разпределят учебни часове за упражнения (дейности). Специфичен акцент е поставен върху формирането на отношение към родното, към историческата традиция, утвърждава се съзнанието за българската идентичност като част от европейската идентичност.